

Свето Стаменов
Искра Чоловиќ

ДАНИЦА РУЧИГАЈ И
КНИЖЕВНАТА КРИТИКА

Свето Стаменов - Искра Чоловик:
ДАНИЦА РУЧИГАЈ И КНИЖЕВНАТА КРИТИКА

Рецензенти:

проф. д-р Васил Тоциновски
доц. д-р Ана Витанова – Рингачева
проф. д-р Милан Јазбец

Насловна страница:

Портрет на Даница Ручигај – дело на академскиот сликар Ставре
Димитровски – Стадим (подарок на Друштвото на писателите на
Македонија од госпоѓа Златица Ручигај – Поповиќ по повод
70-годишнината од формирањето на македонската писателска
асоцијација)

*

©Sveto Stamenov, Iskra Colovic 2021.

Сите права на ова издание се заштитени со закон. Забрането е копирање, умножување и објавување на делови или на целото издание во печатени или во електронски медиуми или за друг вид јавна употреба или изведба без претходна согласност на издавачот или на авторот.

Свето Стаменов - Искра Чоловиќ

**ДАНИЦА РУЧИГАЈ
И КНИЖЕВНАТА
КРИТИКА**

Скопје
2021

СОДРЖИНА

⇒ Свето Стаменов – Искра Чоловиќ: Даница Ручигај: песна над песните, започната и никогаш недопеана	15
⇒ Иван Чаповски: „Сребрени ноќни игри“ од Даница Ручигај	27
⇒ Петре М. Андреевски: Даница Ручигај: „Сребрени ноќни игри“	29
⇒ Александар Ежов: Даница Ручигај „Сребрени ноќни игри“	34
⇒ In memoriam: Даница Ручигај	37
⇒ Александар Ежов: <u>Даница Ручигај</u>	39
⇒ Александар Ежов: Кон оваа стихозбирка	41
⇒ Бранко Варошлија: Сеќавања за Даница Ручигај	43
⇒ Бранко Варошлија: Даница Ручигај: „Заробеници на ветерот“	46
⇒ Миодраг Друговац: Дијалог со темни и непросирни чувства	49
⇒ Матеја Матевски: Помеѓу љубовта и стварноста	52
⇒ Гордана Михаилова – Бошнакоска: Капната капка	59
⇒ Кристина Николовска: Рекурентноста – како продуктивен дискурсивен механизам или прашање на идентитет	64
⇒ Александар Прокопиев: Белези на времето – Заробеничка на ветерот	72
⇒ Виолета Христовска: Даница Ручигај наспроти Силвија Плат	75
⇒ Кристина Николовска: Глаголската метафора – организатор на семантичката стратегема	87
⇒ Јасна Котеска: „Ретки сверки“	90
⇒ Јасна Котеска: Од романтизам до реализам	94
⇒ Јасна Котеска: Женски искуства во текстот	103
⇒ Јасна Котеска: Егзекутирано женско тело	107
⇒ Јасна Котеска: Makedonska književnost od asimbolije ka fenimizmu	109
⇒ Иван Чаповски: Тестамент на животот и смртта	123
⇒ Гордана Михаилова – Бошнакоска: Вљубена во љубовта	128
⇒ Бранко Варошлија: Кон ова издание	132

⇒Кристина Николовска: Љубовна „игра“ во самиот „свет“ на текстот.	134
⇒Кристина Николовска: Во храмот на љубовта	140
⇒Светлана Христова – Јоциќ: Даница ја внесе душата во песна. ...	148
⇒Кристина Николовска: Храм во кој љубовта е вера	156
⇒Радомир Виденовиќ: Бранкова јужна звезда	159
⇒Кристина Николовска: Животворноста и поетотворноста на поезијата на Даница Ручигај.....	161
⇒Васил Тоциновски: Сребрена нокна копрена	165
⇒Данило Коцевски: Поетесата која ја претскажа својата смрт во земјотресот	168
⇒Ирена Павлова де Одорико:Вовед:Бестселери на осаменоста..	171
⇒Ирена Павлова де Одорико: Лилит наспроти Ева	176
⇒Ирена Павлова де Одорико: Песни за незаборав или црни бисери на осаменоста (Даница Ручигај)	191
⇒Ирена Павлова де Одорико: Забравот и поетесите	198
⇒Весна Мојсова – Чепишевска: Омаж за нашите книжевни претходнички.....	202
⇒Весна Мојсова – Чепишевска: Шуплинова, Ручигај и Трифуновска на неколку јазици.....	209
⇒Мирјана Стојановска: Поетиката на Даница Ручигај – првата македонска поетеса.....	238
⇒Васил Тоциновски: Поетски судбини: Анка Призмиќ Шеге и Даница Ручигај	244
⇒Васил Тоциновски: Магијата на радиото	266
⇒Кристина Николовска: Блесокот на лебедот	270
⇒Кристина Николовска: Безвременица	277
⇒Људмил Спасов: Даница Ручигај од моето детство	285
⇒Јелена Лужина: Македонска Емили Дикинсон	289
⇒Кристина Николовска: Монументален зафат	293
⇒Васил Тоциновски:Дарувањето како човечка и творечка мера..	302
⇒Васил Тоциновски: Да се помолиме во храмот на љубовта на заробенчката на ветрот Даница Ручигај	305
⇒Златица Ручигај – Поповиќ: Да ѝ се поклониме на љубовта во овој храм на љубовта.....	310
⇒Васил Тоциновски: Снеговите на Водно	315

⇒Александар Прокопиев: Лебедова песна	319
⇒Васил Тоциновски: Поетски посвети на Даница Ручигај	321
⇒Александар Прокопиев: Редок и скапоцен проект во чест на еден македонски поет	326
⇒Milan Jazbec: Danica Ručigaj: Sonce, ki ni izgubljeno pod zemljo	328
⇒Милан Јазбец: Даница Ручигај: Сонце, кое не е изгубено под земја.	332
⇒Милан Јазбец: Даница – трајна врска меѓу Македонија и Словенија.	336
⇒Васил Тоциновски: Воздишка по недореченоста.....	341
⇒Vili Einspieler: Vrata se za slovensko poeteso niso zaprla.....	344
⇒Вили Еинспиелер: Вратата не се затвори за словенечката поетеса.	348
⇒Снежана Алексиќ – Станојловиќ: Даница и ја... уклете од седам ветрова... у бајци о „Девојчици за шибицама”	353
⇒Васил Тоциновски: Магија радија.....	357
⇒Кристина Николовска: Лабудов бљесак.....	361
⇒Никола Алтиев: Смртта не ги погребува песните.....	368
⇒Весна Мојсова – Чепишевска: Трите дами на македонската современа поезија	372
⇒Маја Ковач: Поетиката на Даница Ручигај.....	377
⇒Радован Павловски: Апокалипса на љубовта – песна на вечноста.	383
⇒Sinan Gudžević: Danica Ručigaj	390
⇒Ана Витанова – Рингачева: Меѓу две нерамнини.....	395
⇒Milan Jazbec: Je Danica med njimi najbolj svetla bila.....	403
⇒Елена Пренцова:Сите тие поетични љубови на Даница Ручигај.....	409
⇒Марина Мијаковска: Одликите на женското писмо во поезијатана Даница Ручигај	414
⇒Маја Коваќ: Поетскиот опус на Даница Ручигај – Pesniški opus Danice Ručigaj (diplomsko delo).....	420
⇒Васил Тоциновски: Уште една порта за авторско возвишување и трајно паметење	503
⇒Ана Витанова – Рингачева: Даница Ручигај – Alba avis на македонската поезија	507
⇒Milan Jazbec: Antologizacija Danice Ručigaj in njene poezije	515

Ана ВИТАНОВА - РИНГАЧЕВА

ДАНИЦА РУЧИГАЈ - ALBA AVIS НА МАКЕДОНСКАТА ПОЕЗИЈА

*Се враќам да ја зајворам врајтајта
а јас влегувам убаво со
сон прекршен на половина
со сонце изгубено по земјата
се враќам да ја зајворам
врајтајта - врајтајта
на сите влегувања и излегувања.*

Даница Ручигај¹⁾

Аlba avis или белата ретка птица прераснува во синоним врзан за името на Даница Ручигај, првата македонска поетеса. Наликува на ширококрила птица во слободен лет, се среќава многу ретко, некаде во височините меѓу карпестите предели, а пее во занес и своевиден претсмртен транс. Лета слободно, се извишува и прави ниски прелети, иако знае дека токму зад карпите ја демнат големите грабливци, за кои таа е лесен плен. Натпевајќи ги сите птици, издигнувајќи се над сопствената болка, птицата умира. Блиска ни е легендата за птицата која само еднаш во животот пее, во немир барајќи го дрвото со гранки од трње. Острите трње се одарот за нејзиното крвко тело кое, предавајќи ѝ се на болката, умира заедно со најубавата песна што ја пее како своја претсмртна молитва. Нашата поетеса, птицата чија песна стана чујна, ги бараше малите сонца да ги разгори прелетувајќи покрај

¹⁾ Песната за првпат е печатена во „Разглед“ бр.1 септември 1963 година, непосредно по земјотресот.

нив, да пламнат. Кога тлото силно ќе се стресе, а страотната сила ќе ја расцепи земјата на милиони пукнатини, сонот на младата жена успана во (не)спокој, ќе се прекрши на половина. *Сон прекршен на половина* е последната каденца на поетесата која ја пишува својата претсмртна песна. Но, поетесата сонува, постојано и потајно, патува освојувајќи светови кои за нејзината земна, смртна природа, се далечни и нестварни. Подобро да се сонува нестварното, отколку да се живее во апатија и рамнодушност кон светот. Даница со сета своја посебност и необичност, го љуби животот, го посакува денот за средба и ноќта за сон со љубениот. Но, таа не му се приклонува на патетичниот ламент, нејзиниот стих е молскавица од зборови, силна и видлива на отвореното небо. Нејзината непосредност, но и воздржаната надворешност, ја прават жена со само навидум силен дух и одважна мисла. Токму поради таа нејзина отвореност кон светот, честопати ќе биде осудувана од оние кои, заробени во загушливата патријархална средина, ја набљудувале како нешто што ги нарушува наметнатите норми на однесување.

Песните ги надживуваат своите творци, тоа е неприкосновена вистина. Недопеаните песни пак го пресоздаваат книжевниот живот на творците, бидејќи нивната животна врвица насилно е прекината. По физичкото заминување на нашата прва поетеса започна да се пишува историјата за неа. Сосема оправдана е дилемата, дали ако Даница не доживееше таков трагичен крај на својот млад живот, критиката ќе имаше доблест, нејзиното дело да го даде на показ и да се произнесе по него?! Позната е мислата на Урсула К Ле Гвин: „Ако сакате вашето пишување да биде сфатено сериозно, не мажете се и немајте деца, но над сè, не умирајте. И, ако веќе мора да умрете, извршете самоубиство. Тоа тие ќе го почитуваат“. ²⁾ Критиката, држејќи ги секогаш жените некаде во сенка, реагира само тогаш кога за жената – автор ќе се врзе некаква трагична приказна. И навистина, македонската книжевна историја бележи таков податок. Имено, во *Историјата на македонската книжевност XX век* од Миодраг Друговац, двете жени – авторки кои се спомнуваат, а не се меѓу живите, се Даница Ручигај и Радмила Три-

²⁾Цитирано според: Јасна Котеска. *Македонско женско писмо*. Скопје: Македонска книга, 2002, стр. 21.

фуновска. И двете ќе доживеат трагичен крај! Светскиот канон за кој зборува Ле Гвин, како да се потврдува во случајот со македонските поетеси, иако би сакале да веруваме дека станува збор за случајност. Ликот на Даница со сета своја убавина, но и таинствена загадочност, пред македонската книжевна јавност се разоткрива благодарение на трудот на македонските публицисти Свето Стаменов и Искра Чоловиќ кои, со голема поддршка и љубов од Златица Поповиќ – Ручигај, сестрата на Даница, ќе почнат да ги отвораат архивите. Нивната идеја за расветлување на ликот на првата дама на македонската поезија, значи обид да се тргне превезот, со кој долга низа години беше прекриен. Потрагата по вистината за тоа колку богат раскошен поетски дух носеше во себе младата поетеса, открива еден богат духовен живот на жена која прва ќе тргне да ја разгазува патеката по која во иднина ќе тргнат македонските жени – творци. Повеќе од пет децении ликот на Даница Ручигај го мами перото на критичарите да срочат пригоден текст за неа, за нејзината уникатна појава и за поезијата којашто најави нови ветровити раздвижувања.

Првите критики за поезијата на Даница Ручигај се појавуваат непосредно по излегување од печат на нејзината прва стихозбирка *Сребрени ноќни игри*. За нејзината поезија, во критиката првично се јавуваат: Иван Чаповски, Александар Ежов и Петре М. Андреевски. За втората, постхумно објавена стихозбирка *Заробеници на ветрот*, свое стручно мислење ќе дадат: Александар Ежов, Бранко Варошлија, Миодраг Друговац и други. Многу подоцна, откако нејзината поезија ќе го добие своето заслужено место, а таа ќе го добие епитетот на *прва дама на македонската поезија*, за неа свои искажувања ќе срочат: Матеја Матевски, Гордана Михаилова Бошнакоска, Александар Прокопијев, Виолета Христовска, Кристина Николовска, Јасна Котеска, Радован Павловски, Васил Тоциновски, Људмил Спасов, Милан Јазбец, Весна Мојсова – Чепишевска, Ирена Павлова де Одорико, Светлана Христова – Јоциќ, Радомир Виденовиќ, Вили Еинспиелер, Јелена Лужина, Снежана Алексиќ – Станојловиќ, Мирјана Стојановска, Ана Витанова – Рингачева, Златица Поповиќ – Ручигај, Синан Гуџевиќ, Елена Пренцова, Марина Мијаковска и Маја Ковач (автор на дипломски труд посветен на Ручигај). Книгата „**Даница Ручигај и книжевната критика**“ (Скопје 2021 год.) што ни е дадена на прочит е значајна не

само заради својата содржина, туку и заради вложениот труд на приредувачите кои во еден своевиден истражувачки процес, направиле усилби, секој збор напишан за поетесата да биде spaстрен и да им биде на дофат на идните читатели и истражувачи. Стаменов и Чоловиќ прават еден вид „конзервација на делото на Даница Ручигај“ (Кристина Николовска 2021: 270), зачувувајќи го како вреден артефакт во витрините на македонската книжевна историја. „Своите први песни младата Даница ги објавува кон крајот на педесеттите години на минатиот век во познатите македонски литературни списанија *Разгледи* и *Современост*, а се појавува и во периодиката од другите јазични подрачја на некогашна Југославија, афирмирајќи ја младата македонска поезија“. (Стаменов, Чоловиќ 2018:12). Првата објавена стихозбирка на поетесата Даница Ручигај е насловена *Сребрени ноќни игри*, објавена 1960 година во Скопје (Книгоиздателство „Кочо Рацин“), а е посветена на нејзината мајка Луција (која прерано починала) и на нејзината сестра Златица. Таа книга е единствената објавена за време на нејзиниот краток животен век. Втората стихозбирка *Заробеници на ветрот* е објавена постхумно во 1963 година и ги содржи песните што Даница ги подготвувала за објава, но и оние две песни („Кругови“ и „Без наслов“) што се пронајдени во ракопис во урнатините на нејзиниот дом. Нејзината сестра, поттикната од љубовта и болката по прерано изгаснатиот живот на Даница, прави напори да се зачува од заборава делото на првата македонска поетеса. Тој нејзин напор препознаен од Свето Стаменов и Искра Чоловиќ се преточува во книга која ја содржи целокупната поезија на Ручигај, а е објавена во 2003 година по повод 40-годишнината од нејзината трагична смрт. Во 2013 година, по повод 50-годишнината од смртта, на брановите на Македонското радио – Радио Скопје, македонските новинари и публицисти Свето Стаменов и Искра Чоловиќ реализираат авторски проект – серијал од пет едночасовни специјални емисии: *Ако влегуваш во овој храм во кој љубовта е вера, помоли се!*, а исто така ѝ се посветува и радио – елегијата *Лебедовата песна на Заробеничката на ветрот*. Во 2018 година излегува од печат антологијата на песни посветени на Даница Ручигај *Недореченост, о проклета да си* (приредиле Свето Стаменов и Искра Чоловиќ) во која поети, пријатели и наследници ѝ посветуваат свои стихови.

Даница Ручигај, рожба од мајка Албанка и татко по потекло од Словенија, жена во која се вкрстуваат многу немирни реки, творец чија поезија гори од страст и болка ги газела улиците на Скопје, убава, грациозна, своја. Како таква останува запишана на првите страници на македонската книжевна историја, отстапени за жените – творци. Даница нема своја претходничка, нема ментор чиј пат би го следела. Таа едноставно е Ева во Градината на гревот. Исправена пред големи животни искушенија, пробувајќи од забранетите плодови, храбро се носи со постојаните налети на силните животни бури. Но, поетесите, нејзините современички, како и оние кои ќе дојдат по неа, ќе знаат да го препознаат нејзиниот чекор, трагата што таа ја остави, за тие да одат понеа. Жените – критичарки издашно ќе се произнесат за нејзината поезија, со тоа оддавајќи ѝ почит на нивната храбра претходничка која, во едно поинакво време, ќе го направи првиот чекор значаен за еманципацијата на жената во книжевниот свет. Женскиот критичарски прочит ѝ дава една сосема поинаква перспектива на книжевната форма за која се произнесува.

Грациозност, мудрост, умешност да се владее со харизмата како дар од Бога, таков е ликот на Даница кој загадочно гледа од црно – белите фотографии. Скршена, осамена и несреќна жена говори низ стиховите на двете нејзини збирки. Неверојатен спој на едното и другото, но едното го надополнува другото и никако не се исклучуваат. Харизматичната и високо самосвесна Даница е жена од емоција, жена која бара и дава љубов, а што е најважно, без задршки тоа го изјавува низ стиховите. Стихови со „молски акорди“ (Александар Ежов 2003: 145) со мали слабости на кои укажува Ежов, такви се првите објави на Даница. Поезија со катарзични мигови, стихови со една силна отвореност кон себе и кон светот, такви се песните со кои Даница го најави своето доаѓање на македонската книжевна сцена. Но, помислата дека тоа се нејзините први несигурни чекори во светот на поезијата, не носи до заклучокот дека таа поезија си има своја вредност. Даница Ручигај влегува во поезијата со младешки полет, но многу зрело им приоѓа на прашањата за смислата на животот без љубов и денот без радост. Исповедно, поетесата ја отвора вратата на сопствениот интимен свет, обременет од лични несреќи, што самата таа ги преживеала. Интензивното присуство на таквите емоции ја прави нејзината песна

слика со напластени темно – сиви тонови. Во време кога нејзините колеги поети се свртени кон поетскиот израз кој тежнееше да се слушне неговиот афирмативен тон, Даница одеше на спротивната страна на ветрот. Изобилството од бои, колоритот и раскошниот пејзаж, наеднаш се замрачуваат, месечината и ноќта како постојано да се тука, а меланхолијата станува придружен тон на стихот.

Нејзините песни се читаат без задршка. Поетесата како да нема време да подзастане, да воздивне, да се одмори, па да продолжи. Емоциите надоаѓаат брзо, како да удираат со сета своја сила, а таа не се обидува да ги задржи, напротив, ги следи додека не папса и не падне од умора. Секој стих е еден здив, следниот стих уште еден здив и сè така до последната издишка. „За книжевникот – уметник, чекорите, приближувањето кон мотивот, кон неговото усвојување и асимилирање, се напори што исцрпуваат. Тргне ли кон својот објект, занего немавраќањеназад. Сознанието дека може да продреистаса таму каде што никој пред него не бил, силно, неотклонливо ја обзема неговата творечка страст, упатувајќи го, водејќи го кон новото, недостапното, непознатото.“ (Гурчинов 1983:39). Само уметниците можат да ја прифатат тезата дека создавањето значи црпење на емотивниот и творечки потенцијал и дека откривањето на новите просторства на духот е страст која целосно го обзема уметникот. Даница како да била создадена од чиста емоција која во нејзината поезија се артикулира и станува стих. Лирското Таа во нејзините стихови гази по неосвоените предели на љубовта. Животот постојано ѝ задава силни удари, ги губи блиските и сакани луѓе, носи во себе некаква скриена тага која, убавата Даница ја преточува во стихови. Нејзините стихови горат од усвитеност. Нашата поетеса сакајќи да ја открие смислата на светот околу себе, всушност ни го откри светот во себе. Еден богат свет, свет кој допрва требало да гради свои мали прибежишта. Откривањето на песната на Даница беше момент на пресврт во македонската книжевност, момент на сознание дека една жена во својата соба под падините на Водно твори и се подготвува да влезе во светот на поетите, да се соочи со нив, храбро, достоинствено, така како што ѝ доликува.

Критиката ја споредува со жени кои извршиле силно влијание во светот на уметноста: Силвија Плат, Сафо, Контеса де Диа, Емили Дикинсон, она што за српската поезија е Десанка Максимовиќ, за бу–

гарската Елисавета Багрјана, Марина Цветаева и Ана Ахматова за руската литература, тоа е Даница Ручигај за македонската литература. Даница застанува на страната на која, жените со својот творечки дар, му даваат рамнотежа на светот, ја одржуваат неговата хармонија. Двете страни, односно двата светогледи, женскиот и машкиот, наоѓаат заеднички значења во поезијата. Зборувајќи за „женско писмо“ една–пред поставуваме линија на разграничување, иако сме свесни дека честопати, читајќи книга, воопшто не се интересираме за тоа дали авторот е жена или маж. Името останува на корицата, а она што не воодушевува, возбужува и ни ја вознемирува рамнодушност се наоѓа внатре на страниците, без да има потреба да каже од кој пол е неговиот автор. Кица Колбе во текстот посветен на Рут Клигер, Еврејка, австриска писателка и професорка, вели дека „Клигер е жена која сака да покаже дека литературата е целосна дури кога во неа ќе стане видлив и „поинаквиот поглед“ на писателките. Тоа е важно не само за правата на жените, туку и за хуманоста на општеството“. Токму тој „поинаков поглед“ дава и поинаква перспектива во толкување на прашањата за целовитоста на светот чија рамнотежа ја одржуваат двата пола.

Книжевноста неминовно ја има улогата на еманципатор, на силно влијателен медиум кој може да изврши влијание светот да се промени на подобро. Спрегата меѓу женскиот и машкиот свет веќе одамна е попуштена и нема сила да ја држи жената настрана од книгата. Жената одамна не е само муза, инспирација за мажот, таа го зема перото за сонего да му напише на мажот што всушност сака и пошто копнее. Книжевноста станува поле на кое жената започнува да ги води првите битки за својата еманципација и да се одбрани од наметнатите стереотипи и забрани. „Нурната во едно време во кое може да се прифати сè, освен тој вид женска слобода“ (Лужина 2017:265), Даница нашла начин, преку поезијата да го освои просторот што природно ѝ припаѓа.

Даница Ручигај преку поезијата остави траг за своето постоење под свездосводот блеснат од светлината на ѕвездите со машки имиња. Даница остави многу недоречености во своите песни, ни ги остави за да се обидеме да ги дообјасниме, да ги расветлиме и да им дадеме ново име. Но, нејзината песна останува да биде слободна, таму горе на врвот до кој самата се искачила. Ако громовите удираат во врвови,

тогаш таа била нивна постојана цел. „Критиката умее да говори, а сите уметности се неми“, вели Нортроп Фрај, но токму „немошта“ го прави уметничкото дело многузборливо и многузначно, знак од кој се раѓаат многу значења. Книгата „**Даница Ручигај и книжевната критика**“ на авторите Свето Стаменов и Искра Чоловиќ сведочи за будноста на критичарите кон оставнината на нашата прва поетеса. И оние кои лично ја познаваа и оние кои ја запознаа преку нејзината поезија, говорат со восклик и почит за жената на која песната ѝ беше тивка молитва, во храмот на љубовта што самата го изгради.

Струмица, 16 август 2021 година

Свето СТАМЕНОВ - Искра ЧОЛОВИЌ

ДАНИЦА РУЧИГАЈ И КНИЖЕВНАТА КРИТИКА

*

Уредник на изданието:

Свето Стаменов

*

Рецензенти:

проф. д-р Васил Тоциновски
доц. д-р Ана Витанова – Рингачева
проф. д-р Милан Јазбец

*

Компјутерска подготовка:

Свето Стаменов

*

Фотографија на насловна страница:

Портрет на Даница Ручигај на академскиот сликар Ставре
Димитровски – Стадим

*

Насловна страница:

Ристе Шурбевски

*

Печати:

Студентски сервис
Скопје

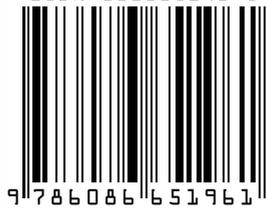
Скопје, 2021

*Те оставив
Во простор бесконечен,
Те оставив
Во време недоближно,
Те оставив
Во збор недоречен,
Тебе песно недопеана
Тебе радост откината
Со возови црнооки
Со простори избезумени
За доближување*

*Едно виѓавање во сон се чини живот
Во секојдневноста сонување*

Душан Јакиќ

ISBN 608665196-5

9 786086 651961